

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок ч. 10, П. пов.
Кonto почт. шаян. 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно: в краю 450 зол.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словаччині 30 ч. к., Румунії 15 лей,
Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41.
Друкарні: 29-26.
**В СПРАВІ ОГЛОШЕНЬ
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІЇ.**
**ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.**

Конечне зло.

Львів, 13. травня 1928.

Одну з найважливіших проблем нашої національної політики є справа еміграції. Поруч вічно склалої і на певній території фальшиво розв'язаної аграрної проблеми це справа найважливіша. Що більше! — аграрно питання з одного боку, а еміграційне з другого — це рівнобіжні рамена одного суспільного явища. це питання життя і смерті мільйонів малоземельних селян.

В бюджетовій комісії в аншкурі під бюджетом міністерства праці і суспільної опіки пос. Ст. Баран вголосив нисерпуючу промову в еміграційній справі ілюструючи її цифровим матеріалом.

В межах сучасної Польщі з року на рік зростає переміщення. Річний приростний приріст населення виносить 1,5 проц., себто около 450.000 голів на яких 30 міль. населення. З того приріст українського населення під Польшею виносить кругло 100 тисяч голів. Отже щорічно прибуває на українських землях під Польшею 100 тисяч нових ротів, які треба задоволювати їжею. А українське село вже тепер незначально перелюднене. в двох третинах сирозетаризоване. Ближнім виходом з цього незначально важкого положення є з одного боку дати безробітним селянським масам земля, як основний варіант праці, а з другого боку відібрати територію для сезонно-заробіткової і поселенно-постійної еміграції. Еміграція є атомом кончином, але невідлучним з огляду на те, що навіть найбільш дощільно і справедливо себто дивлячись в користь місцевого населення передавати земельна реформа не зможе задовольнити земельного голоду та дати варіант праці, прожитку і розвитку надмірної робочої руки. Тим більше еміграція є неминучим явищем у тих умовах, серед яких доводиться жити нашому народові під Польшею.

Еміграційне питання є сьогодні одним з найважливіших питань в соціальної політики сучасної Польщі. Перед війною емігрувало з території сучасної Польщі річно 650.000 людей, а того 700.000 до європейських країн (головно до Німеччини), а 250.000 до Америки. Ця цифра не обіймає заробіткової еміграції з Польщі в Східну Галичину. Заробіткова еміграція до Зєднених Держав теж була дуже висока. В ній брали участь з Східної Галичини і Лемківщини користувалися цифрами около 80 тисяч людей. Подушливі українські поїти (Поліада і Покуття) вислали значний емігрантський масу на поселення. Шанічно-західні українські землі (Волинь, Полісся) користувалися широкими колонізаційними територіями на Сибірі і Туркестані.

Ця величезна еміграційна стихія була зовсім природним, а навіть в певній мірі зорочним явищем, відкриваючи з перелюдненого села вихід руки до продуктивної праці та зороч збільшивши штир від емігран-тів значні грошові засоби на скріплення господарського життя у рідній громаді.

Після світової війни відносини корінно змінилися. Коли перед тим, заморська європейська еміграція мобілізувала на берегах теперішньої Польщі около 950.000 людей річно, то в рр. 1920, до 1925 включно ця цифра вагається між найнижшою цифрою 83.000 в р. 1920 і найвищою 157.000 в р. 1923, пересічно кругло 110.000 річно у цьому періоді, або несповна 15 проц. передвоєнної еміграційної цифри. Віймовий був тільки рік 1926, коли внаслідок доброї кон'юнктури у Франції, Канаді і в Південній Америці збільшилося число емігрантів до цифри 170.000.

В р. 1927 еміграція в границях сучасної Польщі раптом заломлюється. Франція обмежила значно приплив робітників з Польщі, і тепер слідно звітляти велику рееміграційну струю. Ринок поємності праці на чужого робітника у Франції є і буде обмежений, а намір Франції в політичних причин (страх перед італійською колонізацією) колонізувати опустілі простори південно-західної Франції, в практиці теж не обіме більшої кількості — тим більше, що контрактова праця річна на рідні у Франції була дуже некорисною для тутешнього робітника.

Канада адекватно також приплив чужого робітника, обмежуючи його до рідних робітників. домашньої присутності і самостійних господарів з більшим капіталом понад 300 доларів, вимагаючи від емігранта попереднього забезпечення праці на місці в Канаді.

Відносно Південної Америки (Бразилія, Аргентина), то тут поємність для емігрантів може бути дуже велика, але внаслідок господарської відсталості цих держав, частих економічних і політичних криз та великих витрат на дороги, не багато емігрантів зможе користуватися еміграцією до цих держав.

Найбільше поємний перед війною німецький ринок праці ця по пору дуже зменшилася. в р. 1926 на 50.000 а в р. 1927 вже лише на 40.000 сезонних робітників з Польщі і то майже в цілості виключно польської народності. Бо зі Східної Галичини приймав польський еміграційний уряд аголомонія тільки з повітів Ярослав, Рава Руська і Самбір. На р. 1925 контингент сезонних робітників

в Польщі до Німеччини означено на 80.000, а еміграційний уряд аголомонія до довгих переговорів з Товариством опіки над українськими емігрантами у Львові допустити до цієї еміграції зі Східної Галичини крім (у більшості польського) повіту Ярослав, ще і робітників з підкарпатських повітів, найіменше повітів: Самбір, Стрий, Долина, Калущ, Станіславів і Товмач — разом в числі 2.000, а в найкращому випадку в числі 3.000 людей.

Війни майже в цілості припинило в Польщі найбільше поплаву еміграцію до Зєднених Держав Північної Америки, яка нині виносить всього несповна 2 проц. передвоєнної цифри, себто цифру 4.500 людей річно замість передвоєнних 250.000.

Правда, Польща старатися здобути для себе нові колонізаційні території у південно-американських державах Перу і Бразилія, але це не загостить ні трохи еміграційної болячки.

Рееміграції зі Зєднених Держав і Канади до краю, що привозила тут зі собою значну готівку, на будуче майже зовсім не буде. Навпаки, тепер впливає рідня до тих близьких спомінок, що давніше виїхали до Америки, а не японні спливати попливи гроша в Америку до краю, бо емігранти — сировадишні до себе близьких зі своєю рідною громадою. Словом: еміграція це атом кончином. Якщо ця болячка не буде корисно розв'язана при одночасному допільному і справедливого переверненні земельної реформи в користь місцевого населення, то вона причиниться до незначального загострення явища еміграції до споларських, а тимсамим і національних відносин.

Розв'язка еміграційної справи є одним з парантальніших проблем нашої дійсності. І тому на цю проблему, на це конче ато мусять звернути увагу не лише посли, не лише організовані біля Т-а опіки над українськими емігрантами гурток громадян, але і все свідоме громадянство, шукаючи правильних і доцільних шляхів розв'язки цієї проблеми, розважати, що принеслаб нам під національним і суспільно-політичним оглядом якнайбільш корисний, а понаслідком якнайменше лихого.

Т. С. Л. на українських землях і ми.

І.

Вже 37 літ минає, від коли „Товариство Школи Людовей“, загально відоме під популярними ініціалами „Т. С. Л.“, працює над польонізацією т. зв. „кресуф виходних“ себто українських земель, що опинилися тепер під Польшею.

Які завдання мало „Т. С. Л.“ перед світовою війною?

На це питання дає відповідь Головна Управа „Т. С. Л.“ на прилюдній відозві з нагоди щорічного польського державного свята „конституції 3 мая“:

„Від хвилі свогого заснування, то є від 1891, роу головно „Т. С. Л.“ безпестано клич незалежності в віри у воскресіння Польщі“.

В наслідок сприяючих обставин створено після всесвітньої війни Польщу, якої кордони виходять до

деко поза польські етнографічні межі. Якже теперішня завдання „Т. С. Л.“ у відродженій Польщі?

Відповідь на це знаходимо теж у повній відозві, а саме: „Т. С. Л.“ працює над витворенням нового типу громадянина, що знає обов'язки супроти держави і працює для її добра“.

Очевидно праця товариства має експансивний характер головно в напрямі польонізації українського автохтонного населення азагалі а зокрема української діаспори й молоді.

Польки, які ведуть між собою звазиту, нерідко безпомалу політичну боротьбу, — на шкільному полі, а особливо в „Т. С. Л.“ перестерігають парламентне замирення зброї, і тому Головна Управа „Т. С. Л.“

може з чистою совістю сказати: „Т. С. Л.“ стоїть на ґрунті безпартійної праці для добра держави“.

Вправді Головна Управа „Т. С. Л.“ нахолодиться в руках шехполюжків, однак це не становить ніякої перепони для полків усіх партійних напрямків від найправіших до найлівоших у їхній моральній і матеріальній підтримці того Товариства.

З нагоди щорічної річниці „конституції 3 мая“ появилася новина відозв, летючок, наліпок і т. п. Є відозви загально державні, воєвідські, повітові, міські і очевидно самої Головної Управи „Т. С. Л.“ та його „кол“, а всі підносять величезне значіння „Т. С. Л.“ для „польської кресуф виходних“, — всі вони унісоно закликають до загальної жертвенності на „Т. С. Л.“ і визнають поголовно вступати в члени т-ва без огляду на стан і політичні переконання. В склад „протекторатів“ а далі „почесних“, „державних“, „воєвідських“, „ширих“, „мужчих“ і т. п. численних комітетів входять представники від найвищих світських і духовних достоянств аж до громадянських з польського плебсу.

Перед нами величезна офіційна відозва поплідисувана самими верхами сьогодишньої польської урядової, церковної й наукової ерархії, премієром і міністром війни Пласудським, кардиналом і примасом Польщі д-ром Августом Гляндом, презесом польської академії наук д-ром Яном Розвадовським почитуючи і всіми польськими міністрами та єпископами і вченими кінчаючи. — Які клічі кидає ця офіційна відозва?

„Нехай того дня — читаємо там — кожний польський громадянин докине боляй збірку петозку під будову тріакої могутності польської держави! Нехай кожний поляк впиється в члени „Т. С. Л.““

Таку відозву підписав той самий Пласудський, який в травневому перевороті зі бруєю в руках вивіз аладу шехполюжкам, який є пероіфікацією „олінки“, що при останніх виборах зужив найбільше енергії між іншим на поборювання шехпольського табору й спричинила його розгром. Підписав її, не дивлячись на те, що в Головній Управі самого „Т. С. Л.“ засідали його найзаклятіші партійні й особисті вороги — шехполюжкі. Підписав, бо — як сказано — „Т. С. Л.“ своєю всесторонньою працею на східних окраїнах клада фундаменти „під будову тріакої могутності польської держави“, і це вистарчає.

А коли так ціла польська суспільність без огляду на внутрішні політично-партійні, чи класові, чи навіть особисті суперечності в порожньому працює і жертвує для „Т. С. Л.“, — то я не дивуюся, що більше тієї праці є дуже значний в державній 3-майській відозві позанись такі замі про успіхи праці „Т. С. Л.“ на східних землях за останні три роки:

„Т. С. Л.“ вибудувало 112 народних шкіл, 53 костели і каплиці, 91 людських домів „Т. С. Л.“, 11 закоронков, організувало 14 фіхонку шкіл і 430 доповнюючих освітніх курсів для молоді, азамтувало 10.036 викладачів і лекторів, 1873 національних обкоів і 3.338 національних молодих людей та зороч ставлені 1905 емігрантських члених“.

Не слід забувати, що всі ці буди-по-буду значні успіхи — то тільки поміччя й допоміжоча праця, виконувана приватною ініціативою й приватними засобами. Бож головну, підставову, плянову, польонізаційну працю на східних окраїнах проводить систематично великанський апарат польського і спольщеного державного шкільництва усіх типів.

З повного бачимо наглядно, що весь польський державний апарат діла польська суспільність без огляду на партійні і класові різниці та суперечності йде у ділянишкільництво одним сконцентрованим фронтом на польонізацію східних окраїн, уважаючи шкільну справу за найважливішу поміж усіх дуже важких справ, бо по словам проф. Сікорі б. віцепрезеса „Т. С. Д.“, „ні одно зі суспільних питань не є таке важке і ні одно на випадок занедбаності не грозить таким страшними наслідками як справа польського шкільництва на східних окраїнах“.

І. Герасимович.

За океаном.

Протестантські віча.

З української преси в Америці довідуємося, що там почалася широка протестантська акція українських поселенців проти смертного присуду на Василя Атаманчука й Івана Вербицького. В цій справі відбулися вже і даліше відбуваються масові віча й збори по більших і менших осередках. Вісники висилають протестантські телеграми і відповідні меморіали до Ліги Націй, які підписують також не-українці. Збирають також фонди на дальшу оборону підсудних.

На спомин 12. квітня 1906 р.

Філадельфійська „Америка“ повідомляє, що для 22. квітня ц. р. відбувся у Філадельфії вечір-концерт на спомин 12. квітня 1906 р. у Львові. В концерт брали участь: смичковий секстет проф. Келечани, співаки-солисти Теодор Санстун і Михайло Зезуляк та п-ча О. Добешко, скрипка Мир. Кретковський і інші. З промовами виступали: д-р Володимир Левинський, Ярослав Чиж і сам Мирослав Сичинський, що прийшов на запрошення Філадельфійського комітету у Рочестер. Після повчання ангелослава Мир. Сичинський коротку промову, в якій апелював до українського громадянства, аби воно само зчлосло кермувати громадськими справами, а не да-

валося у всьому на проваляння. Даліше пригадував публіці, що найважливішою справою американських українців є виховання молодого покоління, аби воно не забуло своєї нації, але знало, любило й шанувало річку мому й культуру. Вечір закінчився спільною вечерею, яку уладило Т-во громадян українського роду.

Союз українських бізнесменів.

В Нью-Йорку основано Союз українських торговців і підприємців, до якого можуть належати члени з різних Злучених Держав. Союз приступив до організації поодиноких відалів у всіх більших містах і має „Бюлетень“, якого перше число прислали до нашої Редакції. Адреса Союзу така: Ukrainian Businessmen's Association, New York City, 147 Broadway, Room 410.

Концерти Сальомеї Крушельницької.

Для 8. квітня ц. р. був концерт нашої славної оперної співачки п. Сальомеї Крушельницької в Дітройт, Мич. Концерт пройшов з великим успіхом. Хоча концерт уладили самі українці, зала була заповнена, а не так, як на Сході, де всі сайтли веріако пустками. Безперечно, що кожний артист волисть співати до публіки, ніж до крісел, і тому А паті Крушельницька співала так радо, як було в Рідному Краю. З Дітройту виїхала п-і Крушельницька до Канади, де вже відбувся перший її концерт (у Вінніпегу).

З церковних справ.

Перед двома роками перейшов до греко-католик церкви о. П. Божик, православний священник в Буховині, що є тепер па-рохом одної з чотирьох гр.-кат. церков у Вінніпегу і андал недавно велику працю про історію греко-католицької церкви в Канаді. А в неділю 11. квітня ц. р. відбулося урочисте приняття в склад духовенства греко-кат. дієцезії в За. Держанах теж буховинця, о. д-ра Миколи Колачука, що був до-недавна одним з головних поданижників української автокефальної церкви на американському ґрунті і видавцем її органу „Дніпро“. З радіа православної церкви виступив о. д-р Колачук ще перед 3 роками і після того приносив багато по бібліотеках. Ному тепер 45 літ.

Наймодніші Фулярі, Маркізети, ба-воляни виробляють фантазійні Крепліси, легкі возляки, портута в величезній зборі фірма

АНТОНІЯ УВЕРН
Львів, вул. Галицька 10.
Ті самі новості у філіях: в Стрию, Дрогобичі, Тернополі і Тарнобі.

На економічні теми.

За розбудову українського промислу.

Оскільки під технікою розуміємо всі людські змагання з природними силами і матерією в цілі улашнування життя, то легко зрозуміти значіння і вагу техніки в національному житті народу. Справді індустрія і техніка не є закладом з краєм та нацією, але розвиток їх залежить від зрозуміння їх ваги й потреби, або від природних багатств країни. Не можна заперечити великого значіння гірництва (вугілля, нафта, руди) та різништва (промисел ферментативний, волокна) для індустрії. Від цих чинників залежить національний промисел і вони надають йому силу, національний характер та значіння на всесвітній арені. Однак найважливішим чинником є тут творча сила людського ума, отже творчі і співробітничі національного промислу.

Український промисел на захібно-українських землях малий і білий. Віна, невідраване господарське положення та історичні нещасть народу спричинили його пізний розвиток та дуже повільний поступ вперед. Запам'ятати ще треба неохоту до реальних, практичних наук, що лежить уже в психології теперішньої української генерації. Кладу натиск на слово „теперішньої“, чим не хочу говорити про нездарність цілої нації до діяння на полі промислу й техніки. Відсутність цього хисту є наслідком сучасного виховання в середніх та інших школах, з котрого випливає штучно випливе замудування молодих людей до урядничого, а не до вільного звичаю.

В сучасній хвилі, в часі великанського розвитку промисловості по віні, міралом чого є саме техніка, мусимо й ми додержати кроку іншим націям, аніжватися на парі життєздатний господарчої і промислової, здібний ставити чоло промисловій кампанії. Недостача капіталу не дозволяє нам наразі розвинути перерічку своїх сил і різнити та утворити промисел у такій мірі, щоб дорівняти іншим європейським народам. Великою перешкодою є й недостача віри у власний промисел у членів нашої суспільності. Однак побудити промислового духа повинно бути завданням наших технічно вихованих одиниць.

Важкою річю є в першій мірі технічна література, як наукова, так і популярна. Для інженерів та промисловців, для котрих високі технічні школи давно перестали бути прибіжником знання, має дру-

Жадайте
Французьких
ПАПЕРЦІВ
ДО КУРЕННЯ.

JOB

25-50

коване слово велику, своєрідну вагу. Тут обіймаються своїми галками уметі й величчя індустрії, тут багато спостережень з практики та коментарів. У нас, де кожний полий журнал має перед собою неперобні труднощі, спеціальні журнали фахові, нема підкозито зрозуміння для технічної літератури. І не діяння: ширший загал суспільності не інтересується значінням національного промислу, а нечесні дрібні промисловці не можуть за-для поганого господарського положення поступати разом із розвитком акордонної науки. Одинською зарядкою цього булоб виховати нашу суспільність, як того вимагає століття поступу і зросту техніки і промислу — через популяризування технічної літератури, публічні відкрити та закладання технічно-наукових товариств. Ці останні відіграють дуже важку роль у індустріальній житті нації. Вислали, вислали думок, дискусій та часті сколини прислуговуються багато до збільшення енергії у членів товариства, а тим самим мають і своє виховане значіння. Даліше булоб бажано утворити в більших наших організаціях технічні відалі чи навіть дозлати і пошитувати там загально приступні розвідки на технічні та промислові теми. Праця, хоч велика, але поплатва, бо збудити у нас з часом зрозуміння великого значіння національного промислу. В цей спосіб поступати уеті наші народи, в цей спосіб змогла Німеччина здвигнутися в такому короткому часі з цілковитого промислового занепаду до ступу, що перемішало значно передпопний стан неродного їм. промислу.

Українські промисловці мусять пізнати вартість технічної літератури і піддержувати її всіми силами. Різнити свої практичні досліди та цінніші деталі праці по-ліпши воли поміщувати в наукових часописках, бо це підтримує зв'яз між поодинокими діячами українського промислу, а тим самим їх ближче спілкування та скріплення спільний фронт проти чужої індустріальної сили. Поступаючи в цей спосіб, промисловці вчать свій патріотичний обов'язок з власною користю, бо запізнають зі своїм продуктом при допомозі успішної реклами.

4-р МИКОЛА БАЖАЛУК.

Землетруси.

І.

Землетруси — це природні потрясіння поверхні землі, яких причина зовсім природна і лежить у глибині землі. І так, де в шарах, з яких складається кора землі, є ба-зально випливі або гіпсі, там тво-рять вода печери, які часом запа-даються, — і тоді то земля на пев-ному обшарі трясеться. Такі по-трясіння землі називаємо западовими. У нас вони бувають на Покутті або полудневому Поділлі, де є до-волі великі зложі гіпсів які виноговує вода і творить печери.

Грізніші землетруси бувають ті, що супроводжують вибухи вулканів. Причиною їх є експлозії пар з вул-канів, від яких удари розходяться довкруги, але не на дуже велику від-дадь. Бувають вони всюди довкола діяльних вулканів. І так прим. у ча-сі вибухів Везувія земля трясеться в колесі, якого круг вносить не ці-лих 5 км. — Це були би вулканічні землетруси.

Та найстрашніші землетруси, що навішують не раз цілі краї, це зем-летруси тектонічні. Є вони наслід-ком корчення землі, через що по-стають гори і континенти; при кор-ченні землі зламлюються, рвуться і нагуюються на себе цілі комплексні шарів, при чому землі дрожать і трясуться.

Тектонічні землетруси належать до найстрашніших явищ природи.

Бо коли земля, яку люди звикли у-важати змалку цілком та неперу-пною, зачне трястися, коли мури і скали тріскають і валються, тоді о-гортає людину така тривога, що пе-реходить не раз у бжевілля. Земле-труси далеко страшніші, як вибухи вулканів. Бо перед вибухами вул-канів можна ще іноді втекти, але перед землетрусами годі. Правда, що й вибухи вулканів забрали уже багато жертв у людей; напр. при вибуху Везувія в 79. р. по Хр., коли то були заспані попомом з нього міста Помпеї та Геркуланум, мало агинути 25.000 людей, а при вибуху вулкану Мон Пале на Мартиніці в р. 1902 згинуло в місті Сен Пер 29.000 людей. Однак ці числа сто-ять далеко позаду страт, які спри-чиняють у людей землетруси. І так в часі землетрусу в Каліярії в р. 1783 згинуло 30.000 людей, в Лісбоні 1755 р. поверх 60.000, в Осаці в Япо-нії в 1730 р. 150.000, а в 1908 р. в Мессині на Сицилії близько 200 тисяч людей. І все те сталося в кіль-кох годинах, а іноді навіть у кіль-кох мінутах!

Сила потрясень є всіляка. Нераз бувають дрожіння землі такі а-гонічні, що їх можна запримітити тільки дуже чутливими приладами, т. зв. сейсмографами або сейсмо-метрами; або потрясіння бувають сильніші, так, що будівлі хитаються, їх стіни тріскають, а менші пред-мети перевертаються; при ще силь-ніших тріскають мури і доми валит-ся, а в часі дуже сильних землетру-сів усі доми й цілі міста розвалю-ються і горби й гори западаються.

Звірі відчувають землетруси кра-ше, ніж людина, і при сильних по-

трясіннях землі бувають занепоко-єні в найвищому ступні. Географ Гумбольдт оповідає, як крокодили, в часі землетрусів утікають з го-лосним ревом з озер і рік у праліс.

Скількись потрапелось і ударів зпід землі в часі землетрусів буває ріж-на: таксамо неоднаково довго тре-вають землетруси. Місто Каракас, столиця Венесуелі, 26. березня 1812 р. було знищене трьома ударами, а яких найдовший тривав усього 3—4 секунди! А землетрус у Фокиді в Греції в р.р. 1870—73 тривав півчер-та року — а було тут найменше 300 сильних і яких 50.000 лекших ударів.

II.

Як часто землетруси навішують деякі краї, можна собі уявити з оцих прикладів: В Італії було від 1891—1910 р. разом 9.538 землетрусів. Ще частіші землетруси бувають на за-хідному побережжі Полудневої Аме-рики. І так місто Ліма, столиця Пе-ру, була знищена зовсім за час сво-го існування вже 10 разів. А в Япо-нії, в країні, яку навішують найча-стіше і найсильніші землетруси на землі, було від 40 р. по Хр. аж 223 страшних, все руйнуючих землетру-сів. У Токіо від 1897—1921 р. було 2.170 землетрусів — отже кожної четвертої днини один! Вагагаї, смі-ло можна сказати, що наша земля без упину дрожить і трясеться.

Хоч землетруси не всюди висту-пають часто, хоч у багатьох сторо-нах є вони рідкі і слабкі, однак не-ма країни, яка булаб від них зовсім захищена. Бувають землетруси в кожній географічній довжині і ши-

рині, у сторонах з всілякою геоло-гічною будовою, в кожній порі для і року.

При землетрусах творяться в зем-лі щілини, які доходять не раз до 2 метрів ширини, а кілька або кіль-кадесят кілометрів довжини. Ші-лини ті біжать прямолінійно: бува-ють також підгнені або зигзаговаті або виходять з одної точки на всі боки наче промінні; не раз підземні сили витискають з них наверх во-ду, намул і пісок; в цей спосіб твора-ть ся намул і піску горбики з малю отвором на вершці наче кратером. З творенням таких щілин стоять у зв'язі забурення в джерелах, в яких нагло каламутіла вода, або ті дже-рела нараз висихають і творяться на іншому місці.

В часі сильніших землетрусів трапляються прямолі пересування шарів землі здовж щілини, себто обнижування або підношення тере-ну. Рідше трапляються пересування поземі.

При сильних землетрусах обрива-ються в гір скелі або цілі збока. Ві-домий відазнав обрив гори Добри в Альпах в Каринтії, що 25 січня 1348 р. засипав 2 містечка і 17 сі-та загинув долину річки Галь, утворивши озеро.

Землетруси навішують не всі краї таксамо часто; є краї де їх найче-ше знають, а є такі, де вони на-лежать до звичайних явищ. І майже всюди, де землетруси виступають часто, там вони є найсильніші.

III.

До країн, де землетруси рідкі і слабкі, належить північна частина

Щальше промисловці мусять пізнати значіння науки і її тісну залежність від практики. Порівнюючи становище науки і практики до себе, зауважується при цьому в хемічній індустрії, що індустрія — це лише лабораторійний експеримент, що розрісся до певної величини. Очевидно — між експериментом і практикою є велика різниця. Промисловість вже різними технологічної натури, не звертається при експерименті ніякої уваги на його практичність, коли в індустрії є це головна річ. Ясно, яке велике значіння має факторець у промислі, факторець як теоретичний, так і практичний. Замало було б зацікавити промисла будовою фабрик та заводів, що працюють знаними методами. Слід утворити місце і для інженерів, котрих завданням не було б технічно-купецьке заняття (що звичайно має місце в практиці), але котрі постійно працювали б для удосконалення і більшого розвитку фабрик. Зріст промислу залежить від організованого, нахильного духа, а його треба піддержувати і дати можливість розвиватися. На жаль, у нас уважається факторець за матеріал майже цілком непотрібний. Звичайно фабрики обслуговуються без них, або в без відповідно вишколених інженерів. Тому то так тяжко впровадити нові методи праці, тому й ця похота перед чимсь новим — перед досвідом.

Наші промисловці мусять зрозуміти, що основою фабричної праці є наука, оскільки не хочуть впасти жертвою неутра та закордонної чи чужої конкуренції. Поступ сивою фактом мусять запанувати над традицією. Нарід, що не культиує і не підтримує технічних наук, не може удержати господарської, а за тим і політичної самостійності. Держави, що лишалися далеко поза науковим рухом, мусять пізнати різко і жваво людей наукової вартості. У нас положення під цим оглядом просто сумне. Поминаючи неможливість тісної економічної звязи всіх земель України, відзначається шквалова нестача учених-техніків. А завдяки наш промисл можуть українські техніки дуже значно. Наша ж суспільність мусить підпомагати національний промисл, мусить навчитися думати економічно, незалежно, своєю думкою. Великих духів треба, щоб збільшити матеріальні засоби нашій Техніці виховує людей духа, волі і праці, а це чи не найважливіше для зливання українського народу з економічної та політичної неволі.

Іж. Юрія Крохмалюк.

МИЛЯНИ КРИШТАЛИКИ

Делікатне шовкове і коронкове білля, як також панчохи, вовняні річі і рукавички можна тепер прати без страху, при помочі Мильяних Кришталіків Elida, які не тільки що консервують білля, але також причинюються до плекання рук. Мильяні Кришталіки Elida делікатно перфумовані, є так само чисті і гарні, як званс мило Elida-Ideal.

Для делікатного білля - делікатне мило.

Господарсько-садівнича школа в Милованні.

(З приводу закінчення шестого курсу.)

Читаючи повідомлення з шестого курсу господарсько-садівничої школи в Милованні („Діло“ ч. 105) почувается потребу висловити кілька уваг, на маргінесі цього повідомлення.

Можна прийняти як новий певне, що поважний відсоток українського громадянства зовсім не реагує на це слово „Миловання“. Воно йому ніщо не говорить, не ворухить у ньому ніякої думки. Але налетється чимало й таких осіб, котрі в назвою „Миловання“ звизують

цілу низку справ, які викликають на їх обличчя агрильну усмішку, або такий жест руки, що його можна пояснити словом: пропала справа! У цьому річницюванні арамізм, які аналізуються як відповідь на слово: „Миловання“, надіється і такі, що під впливом статей у деяких газетах будуть пераз і проти свого власного перекозання порозуміють Миловання і землі собі особи.

А вже тільки дуже дещетичайні кількості дійсно зацікавлених осіб слово „Миловання“ не буде ні пустим звуком, ні засобом боротьби. Для них з цим словом звязана тісно і нерозривно дуже поважна культурна установа, котра з

життя нашого народу відіграє велику роль.

Це вже шостий раз після воєнних літ відходить із неї по два до три тисячі громадян, що обрані з усіх просторів нашого землі у Польщі-побережжя відійшли в їхньому звичайні як римляни. Вони на протній часу дати до семи місяців жиди разом до тільки під однією дахом, але в одних кімнатах, переживаючи спільно усі прикмети, а може часом і неприємні казали.

І саме цим своїм характером переживання шкільної науки, наша миловаńska школа дуже близько підходить до типу величезних університетів (ідея яких так гарно розвинулася в австрійських краях). Дуже поважна різниця у тому, що в нашій школі показана головна вага на сільсько-господарські предмети навчання, коли в австрійських університетах скандинавській мові до діла в загально освітніми предметами, а першу чергу з історією власної батьківщини та з рідним письменством. На уза й побут надітані великою реалістичною повагою, бо реалістичну інструкцію відведено поважне місце у загальній системі скандинавських освітніх університетів.

Всеж така наша школа, хоті бачити підходить до типу фатової школи може сильно різниться селісьському університету. На всякий випадок вони у великому розвитку, коли найде потрібні проаміня у нас самих, буде тим посереднім ступнем, котрий поведе нашу шкільну організацію для дорослих до її завершення у селіських університетів.

Економічне й культурне піднесення українського народу залежить у великій мірі від удосконалення того застатку праці, котрому присвячені життя подальшість більшості населення. Тобто, від удосконалення сільського господарства, бачимо від піднесення сільсько-господарської освіти. Розуміється, одна школа не задоволяє цієї потреби. І саме тому наука в миловаńskiej школі не має дати гуртковий утилітний знання, яке вони ужиткуватимуть для себе, але має створити піонерів сільсько-господарської освіти в тих осередках, які вже прийшли учні з школи. Не матеріальний інтерес тут тут роль, але високо дутотич: стати розсвідником знання для інших цілей культурного піднесення в цій звичайній цілі повного національного розвитку. Цей другий частині, а саме: духовному формуванню піонерів присвячені не тільки загально-освітні предмети, але

Середушою Європи, північ Радянського Союзу в Європі і в Азії, північна частина Півн. Америки, стара бразильська маса, імовірно також середина Африки та Австралії. Далеко частіше бувають землетруси на півдні Європи, — сюди належить також Україна, особливо її південна частина і Крим, — Кавказ, ціла Мала Азія, Персія, збока Гімалаї... А до країн, де землетруси найчастіше і найсильніше, належать берега Тихого Океану, особливо західне побережжя Південної Америки; якісні до найбогатших у землетрусах культурних кріів належить Італія та Японія.

Отже землетруси найчастіше бувають у сторонах з молодими горами і там, де є заломові (тектонічні) роки, куди та інші заломові заглиблення. Бо всі ті сторони є слабіми і податними частинами кори землі, в яких внутрішні напруження можуть найкорше порушити рівновагу скиб, що входять у склад земської кори. Ясно, що в порівнянні з цими частями земної кори, які можуть легко бути виведені з рівноваги, дуже рідко — і то слабіми землетрусами — піддаються старі, глибоко стесані гірські ядра карбонського або ще старшого фалдавання, як Урал або Скандинавські гори, ані розлогі плити, як східно-європейська і сибірська, і прастарі гнейсові масиви, як канадський або бразильський.

Щож є причиною тектонічних землетрусів? — Постійне оходо-аування і корення землі, себто зменшення її об'єму і проміну, після чого відбувається фалдавання, на-

сування і пересування шарів, а якісні творення заломів у корі землі.

IV.

До якого ж роду землетрусів належать теперішні землетруси довкруги Егейського моря, в Болгарії, Греції, Малій Азії? — Розуміється, що до тектонічних. — Бо східні й північно-східні частини Середземного моря, себто Адріатичне море, Тиренське, Ліпарійське, Егейське, Мармарові Чорне море є заломаними й запалими місцями в корі землі. Заломи ці є молодого віку, бо вони повстали щойно при кінці палеогена і на початку плейстоцена або діолоу, що попереджує аловіальну епоху, в якій ми саме живемо. Тому, саме, що ті заломи є такі молоді, трапляються на них так часто землетруси.

Пригадаймо собі важливі з них.

В р. 1870 навістив був землетрус грецьку провінцію Фокіс, що тривав аж півчверта року. Описав його очевидець, німецький геолог Юлій Шмідт. — 29 і 30 липня 1870 р. задрожав насамперед острів Лісса і зараз зачалися потресення землі в цілій Геладі, з початку слабі, але поширені на великих просторах. 31 липня було сильніше потресення на Елбей, на Пельопонезі та в Фокіаді. Одне чи інше тим не переривалося, бо там землетруси бувають пераз і люди до них привыкли. Від 1. серпня 1870 р. до 1. серпня 1873 було 35 дуже сильних ударів. За півчверта року мало бути аж 300—320 сильних потресень землі, а деяких і сильших потресень було пераз кільканадцять тисяч на добу, при чому було чути

слабші або сильніші підземні детонації та громи. Поверхня ушкодженого обшару виносилася 28 квадратних миль, а поверхня цілковитого знищення 7 квадратних миль; а в цілій Греції з Іоніськими островами що-найменше добре відчувалося потрясення землі.

Землетруси ті спричинили багато лиха людям. На Парнасі, Кораксі і Кірісії та інших горах тріскали скелі, відломлювались і котились униз. Ще довго описали було видно сліди спустошень; в Амфісії впала в отчі велика скількість нових домів, а в Ітеї ще довгий час не важилось ніхто класти хат з каміння; будовано там гілкими цизькіми хижі з невиспалених цегол.

В грецьких горах можна легко переконатися, що в давній давнині були там ще страшніші землетруси; це видно по величезних відломках скал, по цілих розвалених, розкопаних горах. Близько гірського села Сіділіи, на півночі від Амфісії, є величезна, стрімка вапняна гора, височина на кількасот стій, що не годиться зовсім — як це видно з уложеньня її шарів — своєю будовою з отруєнням; аж при ближчій розсаді показується, що це є тільки відламок від близького Коракса.

Каясичним прикладом для всіх сейсмічних явищ є Коринтський зваль, особливо околиця Патраса, далі Егіон, Ітея і Дельфи. Є цей зваль т. зв. тектонічним або заломовим ровом, який утворився в цей спосіб, що між двома рівнобіжними до себе шипинами земля западає у гліб. На обох берегах цього невеликого тектонічного рову підземні

сили ще й досі не втихомирились. Тут то в 373 р. перед Хр. асунулося під море місто Геліке на широкім на два кілометри куснику побережжя, відірванім шипиною в часі землетрусу від суші.

В р. 279 перед Хр. мав бог Аполлон відстрашити галійських варварів від граблення святини в Дельфах відломками скелі, киданими з Парнасу. Це був очевидно землетрус.

Дуже стрімкі береги Коринтського звалью є саме доказом, що зваль є молодого віку.

Дня 26 грудня 1861 р. навістив був побережжя цього звалью сильний землетрус. Цікаве, що тоді в Ахей були потворилися шипини в землі, а на них подекуди стіжки з піску, а отворами на вершках наче кратери. Шипини було дуже багато; були вони до 30 метрів довгі, не глибокі, виповнені різними бозотом спляво-сірої баран і піском, і бігли менше-більше рівнобіжно до побережжя. Між гірлом річки Меганітаса на захід і гірлом Ерасіноса на схід від Егіона була утворилася шипина на 13 кілометрів довга, на два і більше метрів широка, яка тягнулася на північній горі від Пунти до Гардени. Підземний удар спричинив, що маса піску, галини й ріни відколовалася від похилого збока гори і асунулася у море. Довжина затопленого берега виносилася близько 13 кілометрів, а ширина 100—200 метрів. Це було там, де колись лежало місто Геліке, яке в 373 р. лежало під водою. Простір, покритий шипинами без числа, виносилася піснесіма квадрат. кілометрів, а крім того

— Дни природы. Товарищество научных математических исследований и изданий для школьников. 21-летний талантливый мальчик, которого воспитательница называла математиком, описал, до каких пределов могла прорасти математическая фантазия. Он изложил, как писал, домыслы, догадки, изобретения, и в заключение сказал: «Я желаю, чтобы моя работа могла быть принята. И потому прошу о ее публикации». И действительно, этот мальчик, который был тогда десятилетним, изложил в журнале «Наше будущее» в 1920 году свои математические фантазии. И в том же году он был принят в члены общества любителей математики. Имя мальчика — Александр Александрович Гуревич. Он родился 10 августа 1910 года в семье инженера, а в 1925 году окончил школу.

А. ПЯСЕЦЬ С. А. КРАКІВВЛАСНІ СКЛЕПИ: Краків, Головний Ринок, Лінія А-Б і Ц-Д.
Варшава, Краківське передмістя ч. 7.порукає безконкурунцібно, у величчій виборі роду чокколадки сметанкової, молочної, десертної і до варення як також чокколадки, кармельки і цукри. — Не думайте, рекламною, але екостево знаменитими виробами, зробленими з гаранційою чистих смаків, хочемо здобувати признання найширших кругів, одночасно численні найпопулярніші міст.
Замовлення приймає Народна Торговля у Львові.
23-30**ПОЗІРІ**Инж. архітект Лев Левинський
уп. будів. Львів, Содова ч. 3.
Виготовляють будови пансіонів, санаторії, пляни, кошториси, посередництво
2038 в купів будівельних парцель — негайно погоджують.**ЛІТІНЬСЬКА в СКІЛЬЩИНИ**Инж. Радник Маріян Козаневич
Гребеня м. Сколього.
6-8**ПОЗІРІ**Репертуар Нового Українського
Театру дир. В. Карабіновича:
Допиля:

- 14. V. Вихрест.
- 15. V. Гейма.
- 16. V. День і ніч.
- 17. V. Біл.

До Театру заангажовано дотеперішнього
директора Театру під дир. Стадніна,
п. Ціска. До хорі приймуться добрих
сопранів і тенорів. Зголошення приймає
Дирекція. 2143 7-7Проситесь Товаришів, що 1903 р.
зложили іспит зрілості в учитель-
ським Семінарії в Станіславові пода-
ти негайно на руки І. Таубера в
Стрию, Ягайлонська свої адреси в цілі
схвалення товариського зводу. Таубер.—
Долішка—Нарожник—Коваль, Готфрід.
2186 1-1Ситніковий томи на площі Сокола
Батька цього року перебудовано для
майбутніх красивих ситнікових змагань.
Ціни дешеві як дельце. Спішіть з
заказанням, щоб не жалувати. — За-
ряд площі С.Б. 2190 1-2Старшина Коужка „Рідної Школи“
в Рогатині відкриває з 21. травня
(понеделок) підготовчий курс
до гімназії, який буде тривати аж
до дня вступного іспиту до гімназії т.
б. до 28. червня, отже 5 і пів тижня.
Наука на курсі безплатна. Курсанти
можуть одержати приміщення та харч
у місцевій гімназійній Бурсі за оплатою
20 зол. на весь час. Зголошення мож-
на кожного дня в урядових годинах у
канцелярії Дирекції української гімназії
в Рогатині. 2185 1-3Вистава в 1848 р. в Національному
Музеї буде відіграна до публічного
ужитку в річницю знесення панщини в
середу 16 травня о годині 16-й. Управа
Національного Музею запрошує всіх
Громадян вшанувати численною при-
сутністю 80-ліття цієї великої історичної
події. 1-1Отрим подано до відомо, що тради-
ційний Тиждень Литви враз з відсвят-
куванням 10-літнього ювілею філії Україн-
ського Краєвого Товариства Охорони
дитячої опіки над молоддю відбудеться
в дніх від 10—17 червня н. р. — Вида. 2192 1-2До відомо українських ремісників,
промисловців і торговців. Один з го-
ловних закладів Товариства Україн-
ських Ремісників, Промисловців і
Торговців „Зоря“ у Львові не тільки організувати і осви-
домити ремісничо-промислове населення
українського Львова, але також поната-
ти йому матеріально. В тій цілі вже
давніми, передовими роками був
утворений при Товаристві спеціальний
фонд, з якого дістала підмогу члени
Товариства, котрі по скінченні свого
професійного навчання, стояли наперод-
доді отворення власних парстваті праці.
Відновлюючи цю традицію, Товари-
ство „ЗОРЯ“ оголошує і в цій році,
перший раз в повсютних часах**КОНКУРС**на 100-доларову, безпроцентову, заор-
тну позичку-стипендію. Статиста
про цю стипендію можуть тільки члени
Товариства, що відповіли всім умовам
статуту. Про умовин одержання цієї
стипендії можна довідатися в Секрета-
ріаті Товариства „З о р я“, Львів, вул.
Вірменська ч. 25 від год. 7—9 всторю
кожного дня — Вида. 2181 1-1Віче льокаторів і субьлокаторів.
В неділю 13. травня 1938 р. відбу-
ється в залі Технологічного Інституту
при вул. Куварда ч. 3, велике віче
локаторів і субьлокаторів. На порядку на-
рад справа розв'язки мешканської кризи.**ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ****РЕАЛЬНІСТЬ** мурована, крита бляхою,
стаїна, возівня, 2500 сажнів городу,
95 спочених дерев, околиня Личаківської
рогачки, вільноділля 3500 додари. Про-
дасть Центральна Агенція, вул. Коопер-
ника 14. 2115 3-4**ГОДИННИКИ** тільки найкращі фа-
брик преціній продає за годинку і
на рати від десятих дт з найліпшою
сторони заїсна фірма Іван Зелтенрайх,
Львів, пл. Мадійська ч. 5. 3 63-2**УКРАЇНСЬКЕ** Фотографічне Заведен-
ня „Спорт“ Львів, Осодіславч ч. 6.
2618 3-10**ПОТРІБНА** гадина до провадження
кутні і домашнього господарства в с.
Дубровиці п. Ягін в. Львова. Анто-
нина Латола. 1-1**Театри.**Міський великий театр:
13-го г. 12. в пол. Фортен. рецитал
Сайніського.
13-го г. 8-30 полон. „Подрука Льоді“.
13-го г. 7-30 веч. „Аїда“ з Гойнським.
13-го г. 7-30 веч. „Тартіф“ Меліера.Міський „Театр Новин“:
13-го г. 8-30 „Дізна в Пусті“.
13-го г. 8. веч. „Діла Біл“ в останнє.
13-го г. 8. веч. „Навчання“.**КІНА.**„Аноа“: Біржа кошанів.
„Лев“: Невідома князя Бориса.
„Палас“: „Вірменський“.
„Фатомаріана“: „Обоїана“.
„Байка“: „Люби мене, а світ буде мій“.**ОПОВІСТКИ.**Загальні Збори Товариства „Плай“
відбудуться в неділю 13. п. м. год. 4
ввввв на „Лісові“.
1-1**DERMATOID**

(НАСЛІДОВНИЦТВО ШКІРИ)

також

**НЕПРОМОКАЛЬНІ
ПОЛОТНА**

порукає у величчій виборі

СПЕЦІАЛЬНИЙ СКЛАД**ЛІНОЛЕЮ і ЦЕРАТ****ЛЕОПОЛЬДА ГААСА****Львів, Леґіонів 3**

Телефон 16-45.

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

Спеціаліст по дот. нервіа. серія і жалува

д-р Фелікс Ган

Львів, Городецька 46.

1058 Пересвітлення Рентгеном. 3-8

ДЛЯ ПАНЬ!Найновіші здорові і гігієнічні **плати**
менструаційні (місячні) знаної марки
„Ligis“ з подвійн. виходами порукає в
17086) **Клячко Перфумерія** 1-4
С. ФЕДЕР Львів — вул. Синіуська 7.
Висилка поштою відкоротити.**Приймемо негайно
фахового сировара.**Редакцією тільки на поважну сити
обізнану з виробом усього рода твар-
них і микит сирів. Зголошення з місто-
сами свідомств і практикати слати до:
„Покутська Спілка Молочарська“

2188 Битків. 1-3

ОКАЗІЯ!**Велику сезонову продаж знаних
в Польщі виробів фабрики****„ЖИРАРДОВ“**

уладжує ФІРМА

2189

І. ШАЛІТ, Львів, вул. Фурманська 1а

в подвір'ю — телефон 495

по цінах стисло фабричних

ЦІННИК:

Ручники купелені з кант.	по зол. 275
Ручники купелені з кант. 1-а	по зол. 340
Простирала купелені білі	по зол. 16-30
Простирала купелені барані	по зол. 23-00
Плати купелені білі	по зол. 31-0
Плати купелені барані	по зол. 36-10
Кант білі	по зол. 16-30
Гарнітури столові білі	по зол. 14-30
Гарнітури столові бар.	по зол. 30-00
Простирала під кодра віді. 180 шир. і 250 дов.	по зол. 11-00
Стірки за туман 84 зол. 9-30	до зол. 19-00
Полотно Сілезі 84 шир.	по зол. 2-00
Полотно шлезькі 80 шир.	по зол. 1-30
Полотно тирольські 80 шир.	по зол. 1-85
Полотно тирольські 90 шир.	по зол. 1-95
Линки на задиопні від зол. 2-00	до зол. 3-00
Мадоніа від зол. 1-70	до зол. 2-40
Мадоніа бар. 84 шир.	по зол. 2-90
Перкаліна 90 шир.	по зол. 3-50
Перкаліна 105 шир.	по зол. 5-00
Зефіри	по зол. 2-00
Полотно на простирала 140 шир.	по зол. 3-40

Льняні вироби:

Гарнітури столові бар.	по зол. 20-00
Гарнітури з біл. мережкою на 6 осіб	по зол. 48-30
Гарнітури з біл. мережкою на 12 осіб	по зол. 122-30
Полотно льняне на біллі 84 шир.	по зол. 1-45
Полотно льняне на біллі 90 шир.	по зол. 2-35
Полотно льняне на простирала шир. 130, 130 і 164 від зол. 9	до зол. 10-30

Замовлення з провінції негайно полагоджуться

9%.**ТОРГОВЕЛЬНО-ПРОМИСЛОВИЙ БАНК**

Кооператива з обмеженою відповідальністю

у Львові,переніс свої бюро до нової домівки при вул. **ВОІМІВ ч. 4.****КРЕДИТОВИЙ ВІДДІЛ:** Приймає грошові вклади в золотій валютіна 9%, в доларовий на 8%, та веде інші
банкові, торговельні й промислові чинності.**ТОРГОВЕЛЬНИЙ ВІДДІЛ:** Веде „Гуртвню текстильних товарів“як має на складі готові убрания, великий
вибір воєнних і військових сукон, та
бавляних товарів, головкою для сільського
населення. Додірна якість і ціли найкращі!**Для Кооператива угодження в сплатах.****9%**